

KORTLÆGNING AF racespecifikke sygdomme

Som lovet i sidste nummer følger vi op på artiklen "Fokus på racespecifikke sygdomme". I dette nummer beskrives et forløb, hvor dyrlæge - i samarbejde med specialklub - har fundet frem til en sygdoms sandsynlige arvegang

■ Tekst: Wiegaarden/Tine Luther

Casen i denne artikel er øjensygdommen keratitis punctata, der primært forekommer hos langhåret gravhund, men i enkelte tilfælde også ses hos andre racer. Fokus vil ikke ligge på selve sygdommen, men på hvordan dyrlæge og specialklub kan arbejde sammen om at dæmme op for en racespecifik sygdom.

En specialklub henvender sig

- Tilbage i omkring år 2000 henvendte Dansk Gravhunde Klubs sundhedsudvalg sig til Århus Dyrehospital, fortæller specialdyrlæge Claus Bundgaard Nielsen, Århus Dyrehospital. - Dengang undersøgte man gravhundene blandt andet for den arvelige øjensygdom PRA, men klubben havde bemærket, at keratitis punctata faktisk var et større problem for racen end PRA. Vi kiggede på de data, vi havde til rådighed, og det viste sig, at en del af hundene med keratitis punctata var fra samme familier. Det pegede mod, at vi havde at gøre med en arvelig sygdom, hvil-

ket for alvor skærpede min interesse for at forske i tingene.

Indsamling af materiale

- Jeg begyndte at kontakte gravhundeklubben, hver gang jeg stillede diagnosen keratitis punctata og fik stambogsmateriale på de syge hunde. Desuden uddelte jeg spørgeskemaer til mine nordiske kolleger ved Nordisk Øjenmøde i 2001, hvori jeg blandt andet spurgte hvor ofte, de så sygdommen samt om de så noget mønster, der kunne tyde på, at den er arvelig. Kollegerne mente også at se et mønster, der pegede på arvelighed.

- Mit næste skridt i at indsamle materiale om keratitis punctata var en artikel i smådyrsvetlægerens blad, hvori jeg beskrev sygdommen og bad dyrlægerne om at henvise hunde med dens symptomer til mig eller en af mine ca. 14 kolleger fra Dansk Øjenselskab.

Et tydeligt billede tegner sig

- Stambøger på hunde med keratitis punctata begyndte langsomt at flyde ind, og i løbet af et par år lå jeg inde med omkring 50 stk., fortæller Claus Bundgaard Nielsen. - Det er en meget stor omgang data at sidde med, og efter som arbejdet med dem udelukkende foregik i min fritid, havde jeg ikke uanede mængder tid til rådighed. Efterhånden fik jeg fremstillet diagrammer og kunne samle næsten alle 50 hunde i fem forskellige familier - de fleste af dem i tre af de fem. Hundene er for øvrigt anonymiseret i undersøgelsen, ganske som det er kutyme i den slags undersøgelser.

- Diagrammerne viste et sygdomsmønster, der tyder på, at sygdommen har vigende arvegang. Det vil sige, at både hundens mor og far skal have sygdommen, førend den kommer til udtryk i deres afkom. Diagrammerne fortalte blandt andet, at der var ikke syge hunde i hver generation, at der var nogenlunde lige kønsfordeling, og at mange af de mistænkte bærere både havde afkom med og uden sygdomstegn.

For at bevise teorien om den vigende arvegang behøvede jeg eksempler på to syge hunde, der var blevet parret, men det forekom

Foto: Wiegaarden/Tine Luther

Om Claus Bundgaard Nielsen

Claus Bundgaard Nielsen er autoriseret specialdyrlæge i øjensygdomme, efteruddannet i blandt andet England og USA. Den 1. juli 2006 overtog han Århus Dyrehospital, der er det ene af landets to dyrehospitaler med speciale i øjensygdomme.

Øje med keratitis punctata.

Ar efter hornhindsår

Åbent hornhindsår

Foto: Claus Bundgaard Nielsen

Om keratitis punctata

Øjensygdommen keratitis punctata rammer stort set kun langhårede gravhunde. Den har en formodet arvelig baggrund og kommer til udtryk ved smertefulde sår i hornhinden. Man kender ikke helt årsagen til sygdommens opståen, men mener den sidder i hundens immunsystem som en "fejlkodning", og får hunden til at reagere mod sit eget væv. Diagnosen er let at stille for dyrlæger, der er bekendte med sygdommen. Keratitis punctata kan holdes under kontrol ved daglig behandling med øjendråber. Det anslås, at omkring 1-2% af de langhårede gravhunde i Norden er ramt af sygdommen.

ikke i materialet. I givet fald skulle alle disse hundes afkom være syge.

Årsagsundersøgelse ind på sidelinjen

- Undervejs i mit arbejde med at afdække keratitis punctata læste jeg al den – omend sparsomme – litteratur, jeg kunne finde om sygdommen på universitetsbiblioteker og via kontakter til forskere. Projektets formål var jo at finde ud af, om sygdommen var arvelig eller ej – og hvis den var at finde dens arvegang. Som sagt viste alt sig at pege mod, at keratitis punctata er arvelig med vigende arvegang. Sideløbende med at jeg forskede i arvegangen, syslede jeg med sygdommens årsag på sidelinjen. Nogle af artiklerne, jeg fik fat i, fortalte om mistanken om, at sygdommen er autoimmun, hvilket vil sige, at hundene bliver syge på grund af en fejlkodning af immunsystemet, der får den til at reagere mod sit eget væv. Dette kunne muligvis bekræftes med blodprøver af syge hunde, og gravhundeklubben bevilligede penge, så jeg kunne tage en snes blodprøver. Disse kunne imidlertid hverken af- eller bekræfte teorien.

Undgå at bruge syge hunde i avlen

- Skal man skaffe sig mere viden om keratitis punctata, må næste skridt være at forsøge sig med gentest. Men den viden, vi nu sidder inde med, fortæller mig, at man bestemt ikke bør inddrage hunde, der har keratitis punctata, i avlen, fastslår Claus Bundgaard Nielsen, der

blandt andet har offentliggjort projektets konklusion i en artikel i Dansk Gravhunde Klubs medlemsblad.

At stable et projekt på benene

- Den første forudsætning for at, man kan stable et projekt på benene i stil med det her omtalte, er at specialklubben er 100% interesseret i at løfte stenen, selvom man risikerer, at der kommer noget grimt frem under den. Man skal virkelig være villig til at gøre noget. Dansk Gravhunde Klub valgte på en forbilledlig måde at tale åbent om racens sundhedsproblemer. Og åbenheden er forudsætningen for at komme videre. Det er klubbens fortjeneste, at projektet kom på skinner; havde de ikke skubbet på, var det aldrig sket. Jeg vil lige indskyde, at et projekt af denne slags kræver, at specialklubben går ind i det; det dur ikke med den enkelte opdrætter alene.

- Den anden forudsætning er, at specialklubben er villig til at bruge ressourcer på et projekt. Det kan f.eks. være i form af hjælp til at skabe kontakt til hundeejere, skaffe oplysninger fra opdrættere, tilvejebringe stambøger osv. Klubben må også sørge for at få dens medlemmer med på projektet; at vise dem pointen med det.

- Støtten fra specialklubben kan også være af økonomisk art – f.eks. kan der være udgifter til blodprøver, udsendelse af spørgeskemaer osv.

Centrale kontaktpersoner

- Eftersom et projekt af den type, jeg har ➔

1/4
højformat
annonce

været med i, er baseret på frivillig og ulønnet arbejdskraft, løber det typisk over en rum tid.

Det kan betyde udskiftning undervejs af specialklubbens bestyrelse og udvalg.

Gravhundeklubben har været dygtig til at viderebringe information om projektet, når der er kommet nye folk på banen, så det er blevet bakket op hele vejen igennem. Man kunne dog godt overveje, om det ville være en fordel, at et projekt har nogle gennemgående kontaktpersoner, som f.eks. bestyrelsesvalg ikke har nogen indflydelse på.

- Når specialklubben udpeger kontaktpersoner til et projekt om sygdom, er det vigtigt at finde nogen, der ikke har habilitetsproblemer.

Og kontaktpersonerne skal være villige til at få skeletterne ud af skabet – det kan jo også gå ud over deres eget opdræt, hvis de har et sådant.

Kridt projektets linjer op

- Inden man går i gang med et projekt, skal man være sikker på, hvad man vil med det. Projektet skal defineres: Hvad er målet? Hvilke spørgsmål skal belyses? Hvad kan der blive brug for undervejs?

- Hvis en specialklub mener at have et projekt, der trænger til at blive belyst, kan klubben gøre som Dansk Gravhunde Klub gjorde, nemlig henvende sig til et dyrehospital. Alternativt kan klubben rette henvendelse til Landbohøjskolen, slutter Claus Bundgaard Nielsen. ■

Gravhundeklubbens erfaringer

Dansk Gravhundeklubs formand Michael Allerup Nielsen giver udtryk for, at klubben er meget tilfreds med forløbet af Projekt Keratitis Punctata.

- Med projektet er der sat fokus på en lidelse, der ikke var så kendt tidligere, fastslår han. - Det er en stor gevinst, at opdrættere, hundeejere og dyrlæger nu i langt højere grad er obs på, at en langhåret gravhund med hornhindesår faktisk kan lide af keratitis

punctata – og at den ikke bare er kommet til skade. Dermed kan den rette behandling sættes ind.

- Vi har også fået fastlagt, at vi har at gøre med en arvelig sygdom, hvilket er nok så vigtigt, når vi snakker avl. Godt nok har vi ikke bevis for, at arvegangen er vigende, men Claus Bundgaard Nielsen har sandsynliggjort det. Dette må vi forholde os til, og det fortæller os, at det ikke er anbefalelsesværdigt at avle på syge dyr. Om man skal avle på hunde, der er nært beslægtede med syge individer, er en etisk overvejelse, hver enkelt opdrætter må gøre sig. På nuværende tidspunkt ved vi, at nogle opdrættere allerede har taget konsekvensen af projektets resultater og trukket formodede sygdomsbærere ud af avlen.

- Endelig vil jeg gerne slå fast, at vi synes, det er meget positivt, at en dyrlæge som Claus går ind i et projekt af denne karakter, hvor man kigger på en sygdoms baggrund fremfor bare at fokusere på behandling, slutter Michael Allerup Nielsen.

Gravhundeklubbens råd vedrørende avlsråd

Avlsrådets rolle er at være bindeled mellem aktører. Rådet skal holde sig løbende orienteret, være tovholder på igangværende projekter og yde rådgivning og information til bestyrelse og medlemmer (herunder ejere af projekt-deltagende hunde).

Sørg for kontinuitet i avlsrådet! Lad de samme personer sidde i en længere periode og giv dem uddannelse (deltagelse i kurser, konferencer m.v.). Det er en vigtig forudsætning for, at de kan nå et vist fagligt niveau, og det er blandt andet med til at give troværdighed overfor samarbejdspartnere.

De personer, man udpeger til et avlsråd, skal gerne besidde kvaliteter som f.eks. troværdighed og habilitet (ikke nødvendigvis "storopdrætteren") og mht. faglig baggrund er det fint, hvis man kan få mindst én dyrlæge til at indtræde i avlsrådet. Kendskab til racen, til klubben, dens traditioner m.v., et vist vidensniveau i forhold til genetik og et vist niveau på pc'en er også nødvendigt. Desuden er det utroligt vigtigt med evne og vilje til at formidle. Hvis man skulle nævne en sidste ting, så er det i reglen helt nødvendigt, at rådets medlemmer har et vist mål af hård hud. De skal kunne tåle meget; at ting, i særlig grad forskning i arvelige lidelser, tager tid, at der ikke altid kommer noget ud af anstrengelserne, og at nogle hundefolk – i hvert fald til at begynde med – kan reagere negativt, når man sætter fokus på en lidelse, som rammer deres race.

Foto: Susannes Steinhil Nielsen

Michael Allerup Nielsen, formand for Dansk Gravhunde Klub, har kun positive erfaringer med at køre et projekt mellem dyrlæge og specialklub.